

panacee voor alles wat maar leesprobleem kan heten' is mij uit het hart gegrepen. Evenals de opmerking dat een lezer in staat moet zijn 'bewust te kiezen welke kennis en vaardigheden hij in zal zetten bij een bepaalde (lees)taak'. Wij zijn dan eigenlijk weer terug bij de metacognitie van Ludo Verhoeven.

Ter zijde

Naar aanleiding van mijn lesprotocol schreef een collega mij dat zij de cassette recorder ook eens aan zou zetten tijdens haar lessen. Ik moet haar waarschuwen. Je gevoel van eigenwaarde wordt behoorlijk op de proef gesteld. Dit neemt niet weg dat ik het voor mijzelf heel nuttig vond en dat ik degenen die reageerden dankbaar ben dat zij die moeite genomen hebben. Heel verrassend is voor mij de constatering dat zoveel verschillende mensen reageerden: 'gewone' leraren, onderzoekers en opleiders! De aanbeveling die Remko van Loon & Mart Visser doen om docenten meer te betrekken bij de ontwikkeling van een leesstrategie-gerichte aanpak lijkt mij in dit verband volkomen correct. Daarnaast zou ik de docenten willen oproepen de uitkomsten van onderzoek meer te betrekken bij hun dagelijkse lespraktijk. Een ding staat voor mij vast: strategietraining is een goed hulpmiddel maar zeker geen wondermiddel! Het is echter bemoedigend dat zovelen daarover willen nadenken.

Literatuur

Wendel de Joode, B. van, 'Naar een strategie-georiënteerde leesvaardigheidsdidactiek' in: *Moer* 1990/5, p. 173-178.

LEESVOER

Jeugdboekengids

De gids *Boek en jeugd '90-'91* bevat het gebruikelijke overzicht van 1600 kinderboeken, ieder met een korte inhoudsbeschrijving. De boeken zijn geordend naar leeftijdscategorie, genre en onderwerp. Naast de registers op naam, onderwerp en trefwoord zijn er lijsten met bekroonde boeken, boeken voor moeilijk lezenden en adressen van instellingen op het gebied van jeugdliteratuur.

Nieuw zijn de onderwijsspecials. Ze bestaan uit een korte inleiding op het thema, waarin ook lesideeën, gevolgd door een lijst bruikbare (voorlees)boeken. Voor de onderbouw van het basisonderwijs is het motto: 'Elk kind is wel eens bang'; voor de bovenbouw heet de special 'Op kamp'. De leraren onderbouw van het voortgezet onderwijs kunnen aan de slag met het thema 'Alles wat je altijd al wilde weten over seks'.

Boek en jeugd '90-'91. Den Haag/Amsterdam, NBLC/CPNB, 1990. Besteladres: NBLC, Postbus 93054, 2509 AB Den Haag (070: 314 15 00). 246 blz., f12,50.

Een lexicon voor literaire begrippen

De literatuurwetenschap heeft in de loop van de tijd enorm veel literaire termen ontwikkeld. Deze hebben betrekking op culturele stromingen, literaire bewegingen, ze onderscheiden genres, kunstvormen, stijlfiguren, thema's en motieven. Dit naslagwerk definieert zulke uiteenlopende literaire begrippen en is bedoeld voor het voortgezet onderwijs, de lerarenopleidingen en voor studenten in de literatuurwetenschap.

De gehanteerde indelingscriteria zijn vrij ruim. Er wordt ook aandacht besteed aan vormen van lectuur, zoals de streekroman, het misdaadverhaal en de science fiction. De voorbeelden die gebruikt zijn komen uit Europese en Amerikaanse literatuur die in Nederland verkrijgbaar is. De samenstellers hebben gepro-

beerd de onderlinge samenhang duidelijk te maken door te verwijzen via trefwoorden aan het einde van een lemma.

Prisma van de letterkunde. 2500 literaire begrippen van A tot Z verklaard. Samenstelling: Cees van der Zalm. Utrecht, Het Spectrum, 1990. 306 blz., f14,90.

Werken met gedichten in de klas

Een praktisch bruikbaar boekje over het maken van teksten in alle groepen van het basisonderwijs is de 'onderwijsbrief' (70 pagina's) bij een *Kinderkrant* over 'Het Leeftijdsmuseum'. Die *Kinderkrant*, vroeger uitgebracht door de nu in de Stichting Kunstzinnige Vorming Amsterdam opgegaane Stichting Vrek, is mede samengesteld door de Taaldrukwerkplaats Amsterdam. Zo ook het boekje.

Het grootste deel ervan gaat over dichten in de basisschool. Er wordt eerst kort ingegaan op schrijven op school in het algemeen en werken met gedichten in de klas. Het zwaartepunt ligt daarbij in de beschrijving van lessen voor alle groepen van het basisonderwijs. Die lessen gaan van twee gegevens uit: een door een volwassen dichter geschreven gedicht en de eigen ervaring van de kinderen rond het onderwerp van dat gedicht. Er staat steeds een andere dichtvorm centraal, van elf via rondeel tot pantoon. Het genoemde 'Leeftijdsmuseum' is vooral een verwerk-vorm die kinderen op eenvoudige wijze de mogelijkheid biedt eigen werk snel en aantrekkelijk te presenteren.

Werken met gedichten in de klas/Het Leeftijdsmuseum. Amsterdam, SKVA/Taaldrukwerkplaats, 1989. Besteladres: Oude Zijds Voorburgwal 302, 1012 GL Amsterdam. f6,50.

Zoekboek voor audiovisueel materiaal

Om de docent in staat te stellen zijn literatuurlessen met audiovisueel materiaal te verlevendigen en om bij de leerling belangstelling voor literatuur te wekken, is *Lezen & kijken* op de markt gekomen. De catalogus is samengesteld onder auspiciën van de SLO. Ze biedt een overzicht van wat er in Nederland en Vlaanderen aan videobanden, geluidscassettes, diaserieën en dergelijke te leen, te huur of te koop is. Daar-

---

CLAUS, Hugo

<i>Titel werk</i>	Geschiedenis van het Nederlandse toneel
<i>Type informatie</i>	BRT-schoolradio (2074/1989-27/4/1989)
<i>Onderdeel van</i>	Reeks van 26 uitzendingen
<i>Omvang</i>	Niet vermeld/boek: 240 pagina's
<i>Doelgroep</i>	Niet vermeld
<i>Auteur/regisseur</i>	Niet vermeld
<i>Uitgever</i>	BRT-schoolradio, België
<i>Jaar van uitgave</i>	1989
<i>Besteladres</i>	BRT-Instructieve omroep, Brussel-B; (02/737.32.07) of boekhandel
<i>Telefoon</i>	Niet van toepassing
<i>ISBN</i>	Niet van toepassing
<i>Prijs</i>	Boek: 295 Bfr./F 21,35 - bestelnummer STB9503/89

---

naast wordt er een overzicht geboden van instellingen die zich met de produktie en distributie van deze hulpmiddelen bezighouden of op ander wijze diensten verlenen waarvan de leraar gebruik kan maken. Na een inleiding en gebruiksaanwijzing volgt de bronnencatalogus, de auteurscatalogus en tot slot de themacatalogus. Het overzicht richt zich op alle klassen van het voortgezet onderwijs. Een voorbeeld van een lemma vindt u hierboven afgebeeld.

Bernard Schut, Jos Boven & Jan de Zanger, *Lezen & kijken. Audiovisuele en andere ongebruikelijke middelen bij het literatuuronderwijs Nederlands.* Den Haag, NBLC, 1990. f26.

Een interculturele boekenhoek

Bij de Stichting Kunstzinnige Vorming Amsterdam is, in samenwerking met de Openbare Bibliotheek, een boekje verschenen over opzet en gebruik van een interculturele boekenhoek.

Het boekje begint met drie korte hoofdstukjes: een over organisatie en inrichting ervan, een over kennismaking ermee door de kinderen en een over prentenboeken binnen interculturele educatie.

Hoofdstuk 4 geeft wat theorie van de tweede-taalverwerving door kinderen en besluit met de conclusie dat het onderhouden van de eerste taal van groot belang is.

In het - meest uitgebreide - vijfde hoofdstuk worden zeven voorbeelden gegeven van het

werken met een prentenboek in de boeken- en luisterhoek. Tevens wordt een algemeen voorbereidingsschema gegeven en een aandachtspuntenlijst voor een verhaalanalyse.

Het boekje besluit met informatie over een vertellersscholing en diverse (literatuur)bijlagen.

Kijken, luisteren, lezen en spelen, de interculturele boek- en luisterhoek in bibliotheek en klas. Amsterdam, SKVA/OBA, 1990. Besteladres: Oude Zijds Voorburgwal 302, 1012 GL Amsterdam.

Lezen en begrijpen

'De televisie en de andere moderne communicatiemiddelen ten spijt, is lezen een van de belangrijkste activiteiten gebleven in de menselijke beschaving.' Met deze uitspraak opent het voorwoord van de bundel *Lezen en begrijpen*. De bundel is een geheel herziene druk van een boek dat in 1984 verscheen onder de titel *Het leesproces*. Daarin deden toen diverse wetenschappers verslag van hun onderzoek naar aspecten van het leesproces.

Anders dan met de eerste druk wil men met deze herziene bundel een overzicht bieden van wat er op dit moment min of meer *vaststaat* in onze kennis over het leesproces. Op die manier moet het boek, zo wordt in het woord vooraf gemeld, als bruikbare inleiding fungeren voor studenten en anderen. De wetenschappelijke kennis van het leesproces is afkomstig uit allerlei disciplines, zoals de taalkunde, de onderwijskunde en vooral de psychologie. In dit boek is geprobeerd de kennis die in die disciplines is opgedaan, overzichtelijk weer te geven. De bijdragen komen van onderzoekers—voor het merendeel psychologen—van wie de meeste verbonden zijn (of zijn geweest) aan de Katholieke Universiteit Nijmegen.

Het boek is bestemd voor iedereen die in theorie of praktijk van de leespsychologie te maken krijgt: leraren in het basis- en voortgezet onderwijs, logopedisten, remedial teachers, onderwijskundigen, (ortho)pedagogen, psychologen, taalkundigen en studenten in deze disciplines.

Lezen en begrijpen is ingedeeld in vier delen. Het inleidend deel bevat een overzichtshoofdstuk, waarin de diverse deelprocessen van het lezen en hun globale onderlinge samenhang

worden aangeduid. Daarop volgt een deel met drie hoofdstukken over de herkenning van woorden. In het derde deel zijn drie hoofdstukken gewijd aan het begrijpen van zinnen en het kennis opdoen uit tekst. Het onderwijs komt tenslotte in het vierde deel aan bod. De vijf hoofdstukken van dat deel gaan achtereenvolgens over het leren lezen, over verschillen in leesvaardigheid, over het leesonderwijs, over leesstoornissen en over de behandeling daarvan.

Behalve een bibliografie en registers bevat het boek ook een woordenlijst, waarin de belangrijkste begrippen kort worden verklaard.

A.W.J.M. Thomassen, L.G.M. Noordman & P.A.T.M. Eling (red.), *Lezen en begrijpen: de psychologie van het leesproces*. Amsterdam, Swets & Zeitlinger, 1991. f 57,50.

Overzicht van educatieve software

Ook in 1991 brengt het Nationaal Informatiecentrum Leermiddelen (NICL) een geactualiseerd overzicht van educatieve software voor het basis- en voortgezet onderwijs. Wie wil weten welke computerprogramma's in het onderwijs Nederlands zouden kunnen worden ingezet, kan deze gids raadplegen.

In het overzicht van programmatuur voor Nederlands in het basisonderwijs is de rubriek spelling de meest omvangrijke. De lijst van programma's voor het voortgezet onderwijs, die veel korter is dan die van het basisonderwijs, kent geen onderverdeling in rubrieken. Aan beide lijsten zijn vergeleken met het overzicht van 1990 enkele titels toegevoegd.

Van elk leerpakket vindt u een titelbeschrijving plus het eerste jaar van uitgifte, de druk, het aantal pagina's, de prijs en het ISBN. Een korte beschrijving van onderwerp en aard van het programma is meestal toegevoegd.

De gids bevat verder een lijst met aandachtspunten voor de beoordeling van educatieve software, een overzicht van SLO- en NICL-publikaties over educatieve software, een overzicht van exposities op dit terrein en een lijst met adressen van de betrokken uitgevers.

Voor vragen en bestelling kunt u terecht bij het NICL, 053: 84 02 46.

F.Berkhof (ba0) & E.Halfwerk (vo), *NICL-Overzicht 1991: Educatieve software*. Enschede, NICL, 1991, f 24,75.